

TE KAWENATA O KOTAHITANGA O NGĀ IWİ O TE AO MŌ NGĀ MŌTIKA A TE TAMAITI

E TE MOKOPUNA, HE MŌTIKA ŌU

... me mātua mōhio koe, me
tuari hoki ki ētahi atu.

KIA ORA!

E hāngai ana tēnei pukaiti ki te **Kawenata a te Kotahitanga o ngā Iwi o te Ao mō te Tamaiti**. Ko tōna whakapototanga, ko te Kawenata a ngā Tamariki!

Ko te Kawenata a ngā Tamariki he whakaaetanga i waenga i ngā takiwā katoa o te ao, pērā ki a Aotearoa. Ko tēnei whakaaetanga e hāngai ana ki ngā mōtika o ngā tamariki KATOA – **ko te mōtika tamaiti te take.**

Ko ngā mōtika anga tamariki koinei te taumata matua e ora ai te hunga rangatahi i raro i te 18 te pakeke, e tōkeketia ai rātou, e noho ora mai ai hoki. Ko tā tō tātou Kāwanatanga, he mātua whakatau kia whakautehia ū mōtika, ā, me te matatau ū me tō whānau ki ēnei tū āhuatanga.

NĀ TE MEA HE KAIPUPURI MŌTIKA KOE!

Ā, katoa ngā mātua me ngā rōpū whakahaere e pā ana ki a koe me tō whānau, me noho ki te mahi tahi ki te tautoko i ū mōtika.

I Aotearoa nei, ka rarangahia e mātou tō mātou manawanui ki Te Tiriti o Waitangi, me tō hononga ki tō whānau, whānau whānui, hapū, iwi me ngā hapori hoki.

I mōhio rānei koe, he **Kaikōmihana mō ngā Tamariki** tāu? Ko **Tākuta Claire Achmad** tōna ingoa. Koia te māngai ka tū mō ngā mōtika a ngā tamariki, he tukutuku i ū koutou reo, i ū koutou wheako kia rangona e te Kāwanatanga. Koia te māngai toa mō ngā mōtika a ngā tamariki i raro i te Kawenata a ngā Tamariki, e noho ai tō mātou whenua hei wāhi e whai wheako ai koutou ngā tamariki me ngā rangatahi katoa i ū mōtika, i ngā wā katoa.

Pānuitia te roanga atu o ngā kōrero mō te Kaikōmihana mō ngā Tamariki a Claire ki muri i te pukapuka nei.

RAPUA
MAI
AHAU!

E HĀNGAI ANA TE MŌTIKA KI TE WHAKAUTE

– e whakaute ai e tahī i ō mōtika,
me tō whakaute i ō rātou motika hoki.

1 NGĀ MĀTĀPONO E ARAHI ANA I TE KAWENATA A NGĀ TAMARIKI

HE ŌRITE TĀTOU KATOA (Atikara 2)

Ahakoa tō pakeke, tō ira, tō ahurea, tō whakapono rānei, ahakoa ko wai tō whānau, kei hea rānei koe e noho ana, he mōtika tō ngā tamariki katoa, e tika ana me whai wāhi atu rātou.

2 MŌ TE TAMAITI TE TAKE (Atikara 3)

Ko ngā whakaritenga kua tau i runga anō i āu hiahia.

3 KEI TĒNĀ, KEI TĒNĀ TONU TE MŌTIKA KIA TIPU, KIA REA HOKI (Atikara 6)

E tika ana kia whai mōtika ngā tamariki ki te noho i roto i te ora. Ko te mahi a te Kāwanatanga kē kia tipu ora, kia tipu haumaru mai rātou.

4 HE MEA HIRANGA TŌ REO (Atikara 12)

Ka taea e ngā tamariki katoa te tuari whakaaro, kāre ā-roto hoki. E tika ana kia tautokohia koe ki te tuari i ēnei kōrero. Ko tā ngā mātua, he āta whakarongo, he mōhio hoki hiranga tonu ō kōrero.

HE AHA ŌKU MOTIKA?

Kua wāhia ngā wāhanga o te
Kawenata a ngā Tamariki ki ngā
mea e kīia nei he atikara.

E whakamārama ana ia atikara i
ngā momo mōtika rerekē e hāngai
ana ki te tamaiti. E 42 katoa ngā
mōtika katoa. Pānui tonu mai ki te
akoako mō ēnei atikara ...

Atikara 1 me te 2

KEI I A TATOU KATOA NGĀ MŌTIKA!

A koe, me nga tamariki 18 neke atu rānei te pakeke he mōtika e kore e maunu.

Ahakoa ko wai koe, he mōtika ōu!

Me whai wheako koe i ō mōtika,
kia kaua koe e pēhia e tētahi, ētahi
atu rānei.

Atikara 3

NGĀ MEA NUI KI A KOE

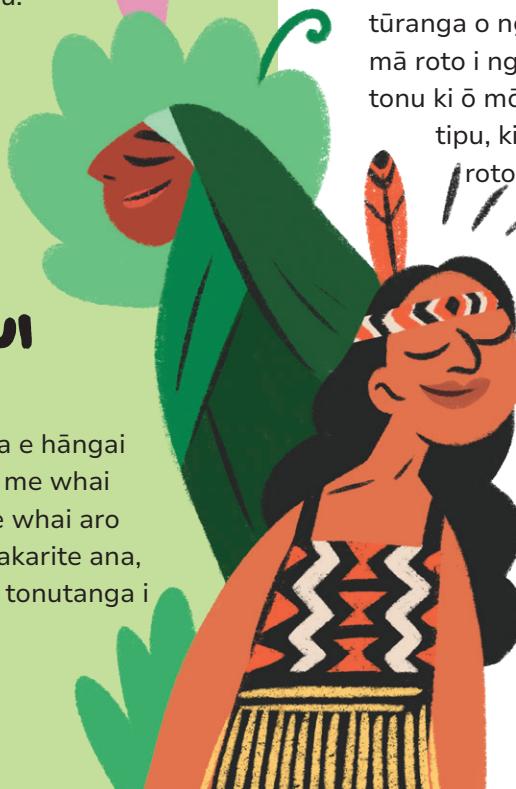
Ko ngā whakaritenga e hāngai ana ki a koe, me pai, me whai hua hoki ki a koe. Me whai aro atu ngā mātua e whakarite ana, ki tō ao, ki tō oranga tonutanga i te tuatahi.

Atikara 4, 5 me te 6

TE WHAKATINANA I Ō MŌTIKA

Me noho te Kāwanatanga ki te āta mahi kia whakautehia ō mōtika. Me whakaute hoki i te tūranga o ngā mātua, ngā kaitiaki me ngā whānau mā roto i ngā tautokotanga i a koe, kia mārama tonu ki ō mōtika. Me whai hoki te Kāwanatanga ki tipu, kia rea katoa ngā tamariki, rangatahi i roto i te oranga pai me te haumarutanga.

Atikara 7 me te 8

TŌ MŌTIKA MO TE TUAKIRI

Nā ō mōtika, me whiwhi ingoa koe, me takea mai koe i tētahi whenua, me tō hononga ki tō whānau, ki tō hapū me tō iwi. Ko te tikanga ia, me whakaute te Kāwanatanga i tō tuakiri, i tō ingoa, i tō iwi, i ō here whānau hoki.

Atikara 9 me te 10

Ō MŌTIKA KI TŌ WHĀNAU

Ko ū mōtika ērā ki te noho me tō whānau, te whakapā ki tō whānau i runga i te haumaruutanga. Ki te wehea mai koe i a rātou, ko ū mōtika ērā, e taea tō kite, tō whakakotahi hoki me rātou. Mēnā kei te wehe ū mātua, me rangona ū whakaaro, i te wā e whakaritea ana ngā whakarite. Ki te noho ū mātua ki whenua kē, me whakarite te Kāwana kia hūnuku mai rātou ki konei, kia hono ai koutou. Kei i a koe te tikanga ki te noho whakapā ki ū mātua e rua, mēnā kē tētahi whenua kē rāua e noho ana.

Atikara 11

Ō MŌTIKA KIA KORE AI KOE E TANGOHIA I TĒNEI WHENUA

Ko te mahi a te Kāwana he matai kia kore ai koe e tangohia turekorehia koe i te whenua nei. Me mahitahi te Kāwana me ērā atu Kāwana ki te whakatau i tēnei tū āhuatanga.

Atikara 12

Ō MŌTIKA KIA MĀTUA WHAKARONGO MAI KI Ō KŌRERO, ME TE ARO MĀRIKA MAI KI Ā KOE HOKI

Mēnā he whakarite e haere ana, e pā ana ki a koe, me ui mai ngā mātua kia koe, mō ū whakaaro. Me tautokohia koe ki te tuari i ō whakaaro ki ngā āhuatanga e tika ana mōu. Me whakarongo mai ngā mātua kia koe, me pono hoki rātou ki a koe. Me tautokohia koe kia whai mārama ai koe ki ngā whakaritenga i whakaritea.

Atikara 13 me te 14

Ō MŌTIKA KI TE RAPU ME TE TUARI PĀRONGO, KIA TAEA ŌU AKE WHAKAARO, WHAKAPONO HOKI ME TE TOHU HĀHI ME NGĀ TAUTOKOTANGA MAI I ō MĀTUA, KAUMĀTUA HOKI

Kei i a koe te tikanga ki te whakaaro mōu anō, ki te whakaputa i ō whakaaro, engari kaua e pā ā-ringa ki ētahi atu. Kia kaua ngā kāwana e aukati i a koe, i ō whakaaro, ko te mea nui kē, kia kaua e pā te ringa ki ētahi kē.

Mā te kāwana koe e āwhina ki te rapu pārongo e hiahiatia ana e koe, ā, ko te mea nui he pono, he tika hoki ngā pārongo kei te rapua i runga ipurangi, ērā atu āhuatanga pāpāho.

Kei i a koe te mōtika ki tōu ake hāhi, whakapono hoki. Me whakaute te Kāwanatanga ki ō mātua, kaitiaki rānei e ārahi nei i a koe. Ko te mahi a te Kāwanatanga he tuku i a koe kia whakahaere i ō tikanga hāhi, whakapono hoki.

Atikara 15

Ō MŌTIKA KI TE TŪTAKI KI Ō HOA, KI TE HONO KI ĒTAHI RŌPŪ

Kei i a koe te mōtika ki te tohu i ōu ake hoa, i ngā rōpū e hiahia ana koe kia hono atu, ngā rōpū whakahaere, karapu hoki, ko tā te Kāwanatanga he tuku i a koe ki tō mahi i tō mahi. Me tuku hoki te Kāwanatanga i a koe ki te tūtaki me ō hoa me te tohe ki ngā wāhi tūmatanui, kia the i runga i te maungārongo, ki te hiahia panoni koe i ētahi āhuatanga.

Atikara 16

Ō MŌTIKA KI TE NOHO MATATAPU

Ō mōtika matatapu – pērā ki ū kōrero muna kei ētahi kē, ngā kōrero muna o tō whānau, ū mahi rānei i te kāinga. E tika ana mā te ture koe e tiaki, e taumaru ai ū kōrero matatapu, pērā ki ū karere ipurangi, i ū īmēra me ū kōrero ā-waea hoki.

Atikara 17

Ō MŌTIKA KI TE RAPU PĀRONGO AHAKOA TE ARA

Kei i a koe ngā mōtika kai riro, kia whiwhi i a koe ngā pārongo ahakoa te ara rapu, ā, he haumaru tonu. Nā tēnei, me whai wāhi koe ki ngā momo pārongo katoa e mārama ana koe, e pono ana koe, e hiranga ana ki a koe hoki. He tūranga tonu tā ngā mātua me te Kāwanatanga ki te ārahi i a koe, i roto tonu i ngā mahi ipurangi, pāpāho hoki, kia noho haumaru ai koe mai i ngā mōreareatanga me ngā mea kino.

20

Atikara 18,19 me te 20

Ō MŌTIKA I TE KĀINGA

Kei i a koe te mōtika ki te noho me ū matua, hāunga pea mēnā e noho haumaru kore ana ki te tiaki i a koe. Mā te Kāwanatanga e āwhina i ū mātua ki ngā ara tautoko hei whai mā rāua.

Kei ia koe te mōtika kia āraitia koe i ngā mahi kino ā-ringa a ū mātua, ū kaitiaki, ā ētahi atu rānei. Ki te kore e taea e te whānau, ngā kaitiaki rānei te tiaki pai i a koe, me mātua noho te Kāwanatanga ki te whakarite wāhi noho haumaru māu, e whakautehia koe e te tangata, he whakaute whakapono, ahurea, reo hoki. Nā te mea koia nei ū mōtika mōhio ki tō whānau, me tautokohia koe ki te noho tahi me rātou i te tuatahi.

21

Atikara 21

Ō MŌTIKA KI TE WHĀNGAIHIA KOE, I URU RĀNEI KI NGĀ WHARE MARU KARAUNA

Mēnā i whāngaihia koe, kei roto rānei koe i tētahi kaupapa mātua whāngai, nā ō mōtika e āhei ai koe ki ngā manaakitanga me ngā atawhaitanga papai katoa.

Atikara 22

Ō MŌTIKA HUNGA RERENGA

Mēnā he rerenga koe, e tika ana, kia whai wāhi koe ki ngā mōtika pērā ki ngā tamariki, rangatahi i whānau mai ki konei. Me ō mōtika hoki ki te whai taumarutanga motuhake, āwhina hoki nā tō tapanga rerenga. Mēnā i wehea koe i tō whānau, mā te Kāwana koe e āwhina ki te hono atu anō ki a rātou.

Atikara 23

Ō MŌTIKA MĒNĀ HE PŪKENGĀ WHAI KAHA ŌU

Mēnā he pūkenga whai kaha ōu, ahakoa he aha, e tika ana kia tiakina koe e eke ai koe ki te pitomata o tō oranga ki tēnei ao.

Nā ū mōtika e āhei ai koe ki te whai āwhina atu anō, mai i te Kāwanatanga me ngā mahi mātauranga, ngā mahi hauora me ngā tautokotanga mō ētahi atu āhuatanga pēnei i te whakangā, ki te tākaro, me ērā atu mahi.

Tōna tikanga me āhei hoki koe ki te kōwhiri i ngā āhuatanga e pai ana mōu, e whaiwhai atu koe ki ngā whakaritenga mōu, e taea ai e koe te uru atu ki ngā mahi me te ao o te hapori.

Atikara 24

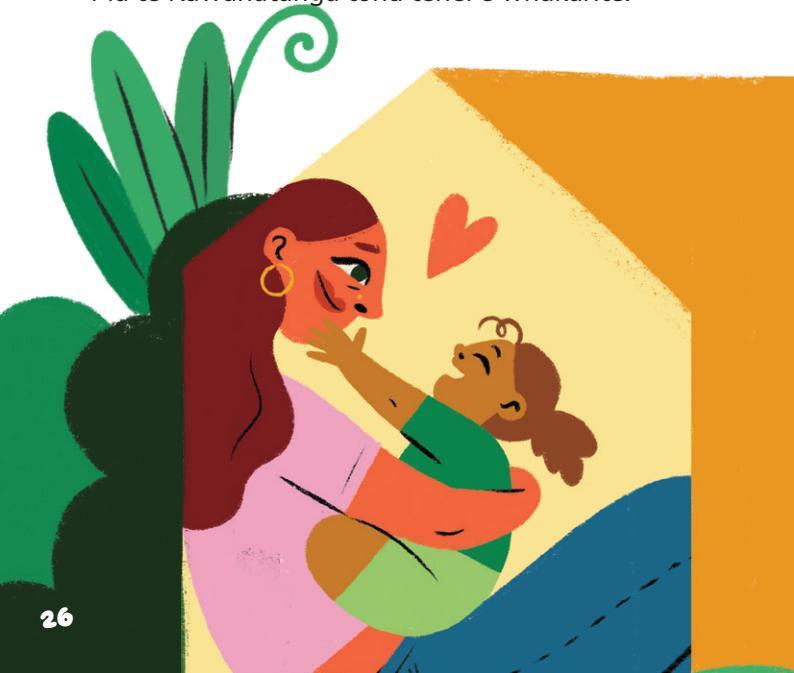
Ō MŌTIKA KI TE NOHO HAUORA

Kei i a koe ngā mōtika ki te noho i roto i te hauoratanga, mēnā ka taea. Mā te Kāwana e whakahau kia uru koe ki te kounga o te manaakitanga hauora. Mā te Kāwanatanga e whakarite kia riro ia koe me tō whānau ngā kai, ngā wai inu, i te taiao haumaru, taiao rawe hei whakatipu tamariki, me ngā pārongo mō te āwhina i a koe ki te noho hauora.

Atikara 25

Ō MŌTIKA NOHO HAUMARU I NGĀ WĀ MĀUIUI

Mēnā e manaakiha ana koe e te karauna, kei i a koe ngā mōtika kia tirohia koe e te hunga mātanga ki te tiro i a koe, mēnā e noho haumaru ana koe, e harikoa ana koe, me te tiro mēnā kei te pai tō noho. Mā te Kāwanatanga tonu tēnei e whakarite.

26

Atikara 26

HE TAHUA HEI ĀWHINA I TŌ WHĀNAU KI TE WHAKATIPU I A KOE

Mā te Kāwanatanga tonu e āwhina i tō whānau me ngā tautokotanga tahuia, mēnā kāore e ea e rātou, ngā mea me whai koe, a tamaiti nei, kia tūtakina ūhia hiahia hinengaro, hiahia ā-tinana hoki.

Atikara 27

Ō MŌTIKA KI TE NOHO HEI TANGATA ORA

Kei i a koe ngā mōtika kia riro mai ngā mea waiwai, e noho ai koe ki te oranga tangata. Ko ngā āhuatanga pēnei i te kāinga haumaru, kāinga hauora, kai hauora hoki, me ngā kākahu mahana. Ko tā te Kāwanatanga he whakarite kia riro i ngā tamariki katoa ngā āhuatanga nei.

27

Atikara 28 me te 29

Ō MŌTIKA KI NGĀ WHĀINGA MĀTAURANGA

Kei i a koe te mōtika kia whai wāhi atu ki te kounga o ngā mahi mātauranga, hei āwhina i a koe ki te whakatipu i tō waiaro, i ū tāera me ū āheinga. E tika ana kia whakautehia koe, me whakahautia koe ki te whakaute hoki i ngā mōtika me ngā uara a ētahi kē, ki te akoako i tō ahurea, i ngā ahurea kē me te whakaute i te taiao hoki. Ko tā te Kāwanatanga he whakarite kia whai wāhi koe ki ngā mahi mātauranga me te kore utu hoki a tō whānau. Tōna tikanga me noho haumaru koe ki te kura.

Atikara 30

Ō MŌTIKA KI TŌ AHUREA, KI TŌ REO HOKI

Kei i a koe te motika ki te akoako, ki te kōrero, ki te whakamahi i ngā tikanga a tōu ake ahurea, reo, whakapono, ahakoa kāore e arohia ana e te nuinga o ngā tāngata ki Aotearoa nei. Kei i a koe ngā mōtika kia tāwharautia koe mai i ngā āhuatanga ū waho e aukati ana i te āhuatanga o tō noho.

Atikara 31

Ō MŌTIKA WHAKATĀ, TĀKARO, AUHAHOKI

Kei i a koe ngā mōtika ki te whakangā, ki te tākaro me te uru atu ki ngā mahi pēnei i te hākinakina, ngā mahi puoro, ngā mahi toi me ngā mahi ahurea hoki. Mā ngā mātua hoki e whakarite e mahia ana e koe ēnei mahi i roto i te taiao tautoko, haumaru hoki. E tika ana kia tautokohia koe e te Kāwanatanga ki te tutuki i ēnei āhuatanga! Me whai wāhi atu koe ki ngā Maheretanga me ngā whakaritenga hoki mō ēnei āhuatanga.

Atikara 32

Ō MŌTIKA KI TE MAHI I TE WĀ E ĀHEI AI, E HAUMARU AI KOE KI TE MAHI

Kei i a koe te mōtika ki te kore e mahi, kia rite rā anō tō pakeke kia haumaru hoki koe. Mēnā ki te mahi koe, me pai, me haumaru ngā ritenga mahi, me utua hoki koe mō ū mahi. Kei i a koe ngā mōtika kia taumarutia koe i te mahi, i ngā mahi mātauranga hoki, ā, he ture hoki mō ngā pakeke e hāngai ana ki tō haumaratanga me tō oranga wairua ki te mahi.

Atikara 33

Ō MŌTIKA KIA HAUMARUTIA KOE I NGĀ PŌAUTINITINI

Mā te Kāwanatanga hoki koe me te hunga rangatahi e whakamōhio mō ngā pūroi mōrearea, me taumarutia hoki koutou mai i ēnei mea kino.

Atikara 34

Ō MŌTIKA KIA KAUA KOE E TŪKINOTIA

Kei i a koe te motika kia taumarutia koe i ngā mahi tūkino.

Kaua rawa tētahi atu e pā ki tō tinana mēnā kāore koe e hiahia ana, pērā ki te pā o te ringa e rongo ai koe i te haumaru kore, i te pōuri, i te manawarau rānei, kia kaua e tangohia tō whakaahua ki te kore koe e hiahia.

Me aukatihia tēnei tū āhua e te Kāwanatanga me ngā mātua hoki.

Ko ngā tamariki katoa kua tūkinotia me āwhinatia, me tautokohia, he mahi roa ki te whakarauora mai, ki te whakaora mai anō.

Atikara 35 ki te 39

Ō MŌTIKA KIA HAUMARUTIA MAI I NGĀ MAHI KINO ME NGĀ MAHI KAIAPO

Kei i a koe te motika ki te noho haumaru mai i ngā momo taikaha, manioro, pakanga, pūroi, ngā mahi kapohanga, te whakamamae, me ērā momo tūkinotanga katoa

E kore koe e whakamaua ki te herehere, e puritia poka noa rānei, haunga mēnā he kino rawa, ā, me kore hoki koe e puritia ki te taha o ngā pākeke hoki.

Me whakapau kaha ngā matua me te Kāwanatanga ki te āwhina i ngā tamariki, rangatahi kua pāngia ki ēnei tū momo āhuatanga, kia tautokotia, kia whakarauoratia hoki.

Kei i a koe te mōtika ki te kore koe e hiahia ki te uru atu ki ngā tauā o te motu, ā, mēnā ka puta ake he pakanga, me whai taumarutanga kaha ngā tamariki mai i te Kāwanatanga.

Atikara 40

Ō MŌTIKA MĒNĀ KA RARU KOE ME TE TURE

Kei i a koe te mōtika ki te whai wāhi atu ki te hapori, ki te whai āwhinatanga mai i tētahi rōia ki te raru koe me te ture, ki te whakapaetia rānei koe mō te wāwāhi i te ture.

E kore koe e whakamaua ki te herehere, e puritia poka noa rānei, hāunga mēnā he kino rawa, ā, me kore hoki koe e puritia ki te taha o ngā pākeke hoki.

E tika ana kia noho he pūnaha ā-ture motuhake mā ngā tamariki.

Atikara 41

KO NGĀ TURE E TIKA ANA MŌ ŌKU MŌTIKA, ME NOHO

Ko ngā mōtika o te Kawenata mā ngā Tamariki, ko ngā meka mōtika tonu me whai wāhi ai ngā tamariki, i ngā wā katoa. He tūāpapa tēnei. Ahakoa he aha ngā ture ka whakaarahia, me noho tūturu tonu te Kawenata mā ngā Tamariki.

Atikara 42

ME MŌHIO TE KATOA KI NGĀ MŌTIKA A TE TAMAITI

Ko tā te Kāwanatanga me mātua whakamōhio atu ki te katoa o Aotearoa mō te Kawenata ma ngā Tamariki. Me tika tonu te ara whakaputa, me kounga hoki te toro atu ki ngā tamariki me ngā mātua!

KO TE KAWENATA MĀ NGĀ TAMARIKI

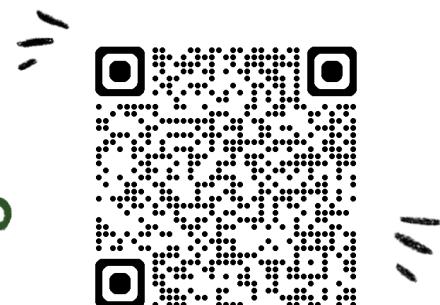
Tamariki tētahi āhuatanga hei whakamahi māu, me ētahi atu o ngā tamariki, rangatahi o Aotearoa.

**KEI NGĀ TAMARIKI,
RANGATAHI HOKI ĒNEI
MŌTIKA PUTA NOA I TE AO.**

KO KOE TE MEA NUI O TE AO, TAE ATU KI Ō MŌTIKA!

Whai taringa mai rā, whakapuakina ō whakaaro, whakauru atu ki ngā take e ngākaunui ana koe, tō hapori me tō ao. E whakahau ana mātou i a koe, kia kaha tonu te akoako mō ngā mōtika tamariki, mōtika tangata hoki, me te whakahau i ū hoa ki te akoako i ēnei āhuatanga ki tō taha! Rapua ētahi atu pārongo mā te matawai i tēnei waehere QR haere ki tō mātou [paetukutuku](#).

TŌ KAIKŌMIHANA MŌ NGĀ TAMARIKI

Kia ora e hoa!

Ko Dr Claire Achmad
tōku ingoa, ko au tō

**Kaikōmihana mō ngā
Tamariki.** Nā tērā, ka

noho ko au te māngai matua mā ngā tamariki
katoa i raro i te 18 te pakeke kei Aotearoa, me
ngā tamariki, rangatahi i raro i te 25 te pakeke, kei
roto, i roto rānei i te pūnaha oranga tamariki (maru
karauna, te mana pupuri tamariki rānei).

He nui ngā wā e hui tahī ai ahau me ngā tamariki
me ngā rangatahi puta noa i te motu, e mārama
pai ai ahau ki ū rātou wheako, ū rātou moemoeā,
me ngā wero kei mua i a rātou. Ka haere atu ahau
ki te Whare Mīere i Te Whanganui a Tara ki te
tūtaki ki ngā tangata o te Kāwanatanga ki te tū hei
māngai toa mōu, me ū mōtika. Ko tāku whakatau ki
a rātou kia pai, kia tika tonu ngā whakaritenga ka
puta i a rātou, e pā ana ki a koe me ū mōtika.

Kei i au ētahi rōpū kaimahi, ko tō mātou tapanga
ko Mana Mokopuna. Ko te hunga katoa kei Mana
Mokopuna e mahi ana, he āwhina i ahau ki te
whakatutuki i aku mahi mō koutou, e noho nei
au hei **Kaikōmihana mō ngā Tamariki**, me te
whakatairanga i ū mōtika, i ū aronga, i tō wairua
ora, me ngā reo katoa a ngā tamariki, rangatahi,
pērā ki a KOE!

KŌRERO MAI!

E rikarika ana te **Kaikōmihana mō ngā Tamariki**
me te rōpū o Mana Mokopuna ki te rongo mai i a
koe me ērā atu tamariki, rangatahi hoki!

Tukuna he kōrero ki a Mana Mokopuna mō
ngā take e pā ana ki tō ao, ahakoa te wā, ki
@childrenscommnz

Tuhi rānei mai ki te **Kaikōmihana mō
ngā Tamariki** me te kī, kia ora! Pātai atu
ki tētahi pakeke ki te āwhina i a koe mēnā
e hiahia ana koe.

Mēnā he pātai āu mō ngā mōtika tamariki,
e hiahia āwhina, tohutohu rānei koe, mōu,
mō tō whānau rānei whakapā mai ki te
Child Rights Line - 0800 224 453.

WHĀIA Ā MĀTOU MAHI ME HE AKORANGA ANŌ

WWW.MANAMOKOPUNA.ORG.NZ

@CHILDRENSCOMMNZ

